Vožnja u dvoje! Pa bila to sestra ili sestrična. Narod vidi samo dvoje, a ne gleda na bratstvo i sestrinstvo. Na čelu ne piše rod.

Samo je svećenik obilježen, ne samo neizbrisivim biljegom na duši, nego i tajanstvenim žigom na čelu. Teško je sakriti svoje svećeništvo! Svećenstvo međutim u samotnom ženskom društvu uvijek je bilo sablazan. Danas postaje i zločin.

To je evo sjaj i bijeda svećeničke motorizacije.

P. Platon

MEĐU SIROMAŠNIM SVEĆENICIMA

Bio sam proljetos u Boki Kotorskoj. Nijesam onamo išao ni u kakvoj crkvenoj misiji. Pošao sam u nju, samo da jedamput vidim i taj kutak »lijepe naše domovine«. Nijesam prije toga nikada još bio dolje. A toliko se govori o prirodnim ljepotama Boke. I mnogo su mi bili nahvalili njezine stare crkve: bogate mramorom, srebrom, starinom i umjetnošću.

Obišao sam i razgledao sve glavno u Boki. I monumentalnu crkvu - muzej u Prčanju. I onu biserno - zlatnu školjku usred peraškog mora, crkvu na pećini »Gospe od Škrpjela.« I staru benediktinsku opatiju na otočiću sv. Jurja, punu grobova i legendi. I drevni Kotor pod onim surim, okomitim, sablasno - stravičnim, lovćenskim liticama do neba: s njegovom ozbiljnom i mrkom katedralom, starijom od pariške »Notre Dame«, kojoj su Francuzi lani, s onoliko pompe, proslavili tisućgodišnjicu, i s njegovim sredovječnim zidinama, što odozdol izgledaju kao minijaturna kruništa i puškarnice, izrezbarene u samu živcu kamenu. I sve me je to, — kao i svakog drugog pohodnika s imalo mašte i ukusa, — duboko impresioniralo.

Vidio sam odmah i situaciju Crkve u Boki. Graničarsku, dijasporsku, ekumenističku. Ekuministička i po, stoljetnoj, tradiciji, i po prognozama i perspektivama, i po psihološkoj atmosferi. Iskreno me je obradovalo, da su je dolje, oni dalekovidniji, tako spontano osjetili i tako ispravno uočili i ocijenili. I da se prema njoj, sustavno i s mnogo duha i intuicije, okreću i orijentiraju. Realistično, ali i nadnaravno. Nadnaravno u prvom redu. Molitvom, pokorom, dobrim primjerom, kršćanskom širinom, dobrotom i ljubavlju, brojnih, naj-

više ženskih, redovničkih družbi, što ih dolje zovu i dovode. Pod zaštitom Marijinom. Od njezine su, Marijanske, godine započeli. U Gospinoj crkvi, — »Dominae Nostrae a flumine«, kako piše Papa u svojoj jubilarnoj čestitci, — leži tijelo njihove blaženice, Kotorske Hosane. U znaku njihovih domaćih blaženika: bl. Hosane iz Kotora i bl. Gracije iz Mula. Očiju uprtih u svoje velike Božje duše do jučer: u časnog slugu Božjeg fra Leopolda Mandića i u časnu službenicu Božju, sestru Anu Mariju Marović. Svakoga se četvrtka, — sada u Hosaninoj jubilejskoj godini, godini njezine 4-stote obljetnice, — svi sastanu: svećenici, redovnice i puk, iz mnogih bokeljskih župa, nad njezinim sarkofagom, da se mole za svoju, kršćansku, Boku. Kao kakva duhovska skupština iz apostolskih dana prve Crkve izgleda taj njihov sastanak. Bio sam jednog četvrtka i ja među njima. Bilo je sve puno unkcije i neke tajinstvene, mistične, prisutnosti svijeta odozgor, što se ne vidi, ali se odnekle, čudesno, javlja: silazi sa oblaka i sa oltara, podiže se i izlazi iz sarkofaga. Ne ću onoga ugođaja lako zaboraviti. Sve je u Boki sitno, brojem i dimenzijama, ali iz svega šušti i pišti neki nadzemaljski fluid. Nešto se veliko i moćno oko čovjeka miče i oko njega kruži.

Samo, ja ne bih bio radi toga napisao ovaj članak. Ne bih ga barem bio napisao na ovom mjestu, u ovom svećeničkom listu.

Drugo je nešto, što je mene, kao svećenika, najviše oduševilo za Boku. Njezino svećenstvo. Siromašno i skromno, ali vedro, dobro, plemenito i revno, bratski solidarno i složno, nesebično i bez osobnih ambicija, daleko od afera i bolesnog rivalstva i osjetljivosti, slobodno od svake neprirodne afektacije, puno svećeničkog i apostolskog idealizma i dinamizma, puno pravoga, Božjega i crkvenoga, duha. A opet popularno. I među inovjercima. U najvećem gradu Boke jednako su nas pozdravljali na ulici, — i gospoda, — kad sam s mjesnim župnikom prolazio gradom. Očito bokeljski svećenici uživaju velik moralni autoritet.

Ne govorim, dakako, s pretenzijama na meritornost. Iznosim samo impresije. Nijesam ih sviju vidio. Bio sam među njima samo nekoliko dana. Radilo se, ponajviše, o kratkotrajnim i slučajnim susretima. Ali baš takvi »momentni« međusvećenički susreti obično najviše kažu. Prvi dojmovi rijetko varaju. I u tom smislu vrijedi; »Prima idea — optima idea«. Mi svećenici imamo jedan za drugoga dobar nos. Intuitivno

se razaznajemo i proziremo. Nije ni čudo. Od istoga smo jata. U subratu odmah prepoznajemo sami sebe: svoje kreposti i svoje manjke. I odista: brzo sam, iza svoga povratka iz Boke, i pozitivno konstatirao, da ih je bilo još, koji su iz nje ponijeli, o njezinu kleru, vrlo slične, — i jednako optimistične, — dojmove.

Znao sam unaprijed, da ti bokeljski svećenici moraju biti siromašni. Malene su im župe; vjernici su im u materijalnom pogledu od reda slabo situirani. Zapravo, svi oni žive samo od misnih stipendija. Ali, iznenadilo me, da o svom siromaštvu uopće ne govore. I da se na nj ne tuže. I da su u svemu tome siromaštvu veseli i uslužni, bratski gostoljubivi. Ne zavide imućnijoj subraći iz drugih naših krajeva. Ne bježe iz svoje biskupije ni iz svoje Boke. Vole je. O njoj govore. O pastoralnim i crkvenim problemima govore. O sebi malo ili nimalo. Njezine jade osjećaju. Za nju rade i žive. Mi se drugi tužimo, i kad dobijemo deset puta više: njihov, na najvećoj župi, dobije, o bogojavljenskom blagoslovu kuća, 30 tisuća dinara, — za jedno slabo odijelce, — a opet ti, kad dođeš, priredi ručak i uživa, što si mu došao. Nije čitav decenij bio na dopustu, ni kod svojih, — nema novaca za put, — a opet mu je kuća puna knjiga: za njih uvijek nađe koji dinar; otkine ga sebi od usta. »Gladan nijesam nikada bio«, kaže, »Bog se za nas brine«; i ako je i odviše očito, da je njegov sto za prilike na kontinentu vrlo »prten« i da mu je na »menu« — u puno češće zelje i mlijeko, nego pršut i teleće pečenje.

Nema među njima hladnoće ni službenosti: svaki samo što te ne zagrli. I svi ti se smiju kao bratu. I oni od njih, koji su pono, za Boga, prepatili. Nema među njima paradiranja. Nema ni »crvenih« kolara svi su crni, od Ordinarija do onoga najmlađega, koji im je došao iz Hercegovine.

I ne mjere oni svojih pastoralnih agendi metrom kanona, nego metrom svećeničke veledušnosti. Svi su oni zapravo jedna župa: jedna velika misijska postaja. Svaki sve radi i svagdje radi. I duhovne vježbe drže časnim sestrama, ako im Ordinarij naredi. A naredi im, — da se dobro priprave, — pola godine unaprijed: dobiju dispoziciju. Bio sam svjedok »de visu et auditu« jednom njihovu bokeljskom imenovanju i dekretu. »Bolestan je N. N.«, kaže administrator jednom već postarijem svećeniku. »Trebao bi sestrama u X. u ispovjednik. Bi li ti to uzeo?« Svećenik diže, resignirano, ruke u vis: »Pa ako mora biti!« Kvaternirao je već i dosada; misi nedjeljom,

ekskurira, pastorizira, na tri župe. »Daj, daj, uzmi!« »Ali, trebat će mi dekret!« »Dobit ćeš ga!« I tako se je, za minutu vremena, po domaću i »per tu«, popunila opet jedna pastoralna praznina, riješio jedan dijecezanski problem. A svi su, iza toga, opet bili veseli i raspoloženi. I novi sestarski ispovjednik! Neke sam od njih, u dva tri dana, tri četiri puta sreo na lađi ili u autobusu: ekskuriraju s kraja na kraj Boke, idu na katehizaciju, i — smiješe se.

Nemaju nikakva osiguranja ni bolesničkog fonda, ali nijedan nije umro na ulici. Oni to riješe na svoj način. Kad koji između njih oboli, ne ide to na kuriju; oni znadu, šta će. Učinit će ono, što je jedino moguće i realno: među se se rasporežu: ti ćeš dati ovoliko, ti onoliko;; i — plati se bratu bolnica. I knjige se tako izdaju. I jubilarni će životopis bl. Hosane tako izaći: pokupi se po crkvenim blagajnama i po svećeničkim lisnicama, koliko se gdje nađe, a kad se knjiga tiska, svatko dobije svoj novac natrag — u knjigama. Prodaj ih, raspačaj ih, pa se indemniraj! Inače — »piši: propalo!«

Nijesu poderani ni musavi, — svi su pristojno odjeveni; svi u kolaru; ali stanovi su im još malo pa kao betlehemske štalice. Bog zna, iz koga su stoljeća ormari i stolovi u pokojemu od njih. Ima ih valjda starijih i od pamtivjeka; iz Kolumbova vremena. Malo u njima ima »modernog« i »stilskog«. Jednomu sam to i primjetio, kad sam mu prolazio kroz župski dvor. Ne bi čovjek, odmah sam se u sebi nasmijao, baš puno dobio, da svoje »pokućstvo« stavi na licitaciju. Što vrijedi, to su samo knjige: a njih je, možda, imao više od mene. »Vama, beli, nitko ne će prigovoriti, da ste gospodin!«, rekao sam mu u šali. Reagirao je posve prostodušno: »Ja ne volim, da vjernici, kad mi dođu u župski stan, vide u njemu puno gospodstva. Mogu se sablazniti!« I ilustrirao je svoju praksu, pokazavši rukom na prozor: »Moja me nevjesta uvijek goni, da stavim na prozore zastore. Rekao sam joj: Neću; ne trebaju mi!« A nije se tu radilo o »karnišama« ni o ukrasnim zastorima, nego o onima malima, do pola prozora, kojima se ljudi brane od radoznalih očiju prolaznika i ulice. Samo to, doduše, nije bilo ni aktualno: kuća je nad morem, a soba na spratu. »Drugo je crkva«, dodao je. »U nju se može i potrošiti, u njoj se može biti i galantan, i splendidan, a da ti nitko ne će zamjeriti!« Ja sam ostao pomalo tuširan i postiđen. Nijesam dotada svoga stana smatrao luksuznim, ali prema njegovu moj je na svaki način »kneževski«.

Njih bogatstvo instiktivno plaši. A plaši ih uporedo s tim, i svaki modernizam u Crkvi i u kleru. Jedan se tuži, kolika su mu nevolja svećenici i redovnici, domaći i strani, koji, preodjeveni u civil, dođu u njegovu župu na ljetovanje, pa nemilice troše po hotelima i izlaze svaki dan na plažu, a onda ih vjernici ugledaju u crkvi, kako mise. Nekoji i samo nedjeljom. U stil njihova svećeničkog života to ne pristaje. Oni pred tim samo, razočarano, mašu glavama.

Stat ću kod ovog momenta. Čini mi se bitan u čitavom ovome kompleksu.

Nijesam se, tih bokeljskih dana, nikako mogao oteti dojmu, da postoji nutarnja veza između siromaštva toga klera i njegove ortodoksnosti, svećeničke discipline i pastoralne revnosti. A odmah mi je, s tim u vezi, po asocijaciji ideja, pala na pamet i kriza praktičnog kršćanstva i crkvene discipline na bogatom zapadu, gdje već i teolozi, za vrijeme studija, imaju u svojim sobama sav mogući moderni komfor: sve do radija, magnetofona i elektronskih aparata. I uvijek punu kesu džeparca. I svake godine pravo na rivijeru i ljetovanje.

Badava: kršćanstvo je, još od evanđeoskih i apostolskih dana, alergično na bogatstvo; njegova je idealna duhovna klima klima samozataje i skromnosti. Nijedan od njegovih svetaca nije bio uživač i »gospodin«. A smisao prvog Isusova blaženstva sa gore: »Blago siromašnima!« (Mat.5, 3.; Luk.6, 20.) puno je dublji nego što mi obično mislimo. U pitanju je zapravo nadnaravna i teocentrična filozofija života. Ona, ako hoće da bude logična i dosljedna, nužno ignorira i relativizira ono, što je materijalno i zemaljsko. »Nitko ne može dvojici gospodara služiti. — Ne možete Bogu služiti i mamonu!« (Mat. 6, 24. ; Luk. 16, 13.).

Dok smo siromašni, i lakši smo, i slobodniji, i bolji, i čišći.

Moramo u tom pogledu biti jači od prilika oko nas. I od sistema. I od epohe visokog standarda. Moramo se, dragovoljno i svijesno, odricati trnja, što tako lako udavi i uduši sjeme duha i milosti (Mat. 13. 22. ; Mark. 4, 18. 19. ; Luk. 8, 14.).

Zar čitava crkvena historija nije apologeta svećeničkog siromaštva? Zar nije njegov apologeta i današnji relativan procvat crkvenog života u istočnoj polovini katoličke Evrope? I kod nas! I u — našoj Boki!

Možda mu siromaštvo i nije glavni uzrok. Samo Bog to zna. Ali, da je suuzrok, ja u to ne sumnjam. Previše udara u oči i sinhronizacija i paralelizacija, i autentičnost simptoma i činjenica.

Evanđelje i milost imaju svoju paradoksalnu logiku. A ona kulminira u Božjoj predilekciji za malo i siromašno (Mat. 11, 25.; Luk. 1, 48. 51. - 53.; 10, 21.; 1. Kor. 1, 27. - 29.).

Smijem li reći: »Fiat aplicatio!« ?

Dr. Č. Čekada

V I D I C I

V PLENARNA SJEDNICA LITURGIJSKOG VIJEĆA U RIMU

Naš je časopis (g. 1964, br. 6, str. 3-14) donio izvještaj tajnika što je »Vijeće za provedbu Uredbe o svetom bogoslužju« učinilo kroz prvih šest mjeseci svoga djelovanja. Sada 5. br. biltena »Notitiae«, što ga izdaje isto Vijeće (a može ga svatko naručiti kod Libreria vaticana uz godišnju pretplatu od 300 lira) donosi izvještaj s V plenarne sjednice Vijeća, koja je održana 26-30. travnja ov. god. Prema njemu i prema infonmacijama do koji'h se moglo doći evo nekoliko vijesti.

Na dnevnom je redu bio najprije izvještaj tajnika o djelatnosti Vijeća od listopada prošle godine, kroz koje je vrijeme izdano više liturgijskih priručnika, od kojih su najvažniji novi misni obred od 27-I-1965 i obred koncelebracije od 7-III, što ga Vijeće smatra pravim »biserom« svojih nastojanja.

Zatim su neki biskupi, članovi Vijeća, izvijestili što je u njihovim zemljama učinjeno za novi način služenja sv. Mise i sudjelovanja vjernika. Za Jugoslaviju je to učinio banjalučki biskup Mons. A. Pichler koji je iznio da su pojedini biskupi na raznim sastancima po biskupijama ili i po dekanatima, te na liturgijskom tečaju u Zagrebu od 23-25 veljače upoznali svećenstvo, a to opet svoje vjernike sa svim promjenama. »Ita vix sacerdos inveniri posset qui non bene instaurationem cognoscere quiverit«. Među poteškoće je najviše istaknuo pomanjkanje liturgijskih knjiga na hrvatskom i slovenskom jeziku, a još će teže biti, osobito u vezi s cijenom, kad se budu morali tiskati dvojezični Misali, kako je to nametnula (impositus) Uputa. Iznio je i opće negodovanje svećenika, što se prefacija i doksologija na kraju kanona ne može pjevati i čitati na narodnom jeziku.

Glavni se je rad sjednice sastojao u pretresivanju i odlučivanju o relacijama koje su Vijeću dostavile razne studijske grupe koje u okviru samog Vijeća pirpremaju reformu liturgije prema saborskoj Uredbi o sv. bogoslužju. Ovoga je puta došlo na red 13 takvih relacija: